

Mahmyt Gaznalyň Hindistan ýörişi we hudaýýoly aýdyşynyň hekaýaty

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Mahmyt Gaznalyň Hindistan ýörişi we hudaýýoly aýdyşynyň hekaýaty MAHMYT GAZNALYNYŇ HINDISTAN ÝÖRIŞI WE HUDAÝÝOLY AÝDYŞYNYŇ HEKAÝATY

Türkmen taryhynyň sahypalaryna ady altyn harplar bilen ýazylan beýik soltanlaryň biri hem Mahmyt Gaznalydyr. Ol yslam taryhynda ilkinji bolup **soltan** titulyňy göteren hökümdardyr. Bir gezek soltan hindileriň üstüne eden ýörişleriniň birinde duşmanyň san taýdan has köpdüğini görüp, dileg-doga etmäge durýar we hudaýýoly aýdýar. Ol eger bu söweşde ýeňiş gazansam gazanylan ähli oljany, altyn-kümüşleri garyp-gasarlara, ýetim-ýesirlere paýlaryň diýip niýet edýär. Uruş türkmenleriň peýdasyna tamamlanýar. Ýeňiş gazanansoň ýüregi suwlanan hökümdar aýdan sadakasyny bermäge ikerjiňlenen ýaly edýär we bir diwana geňeşýär. Diwananyň beren jogaby soltany oýlandyryp taşlaýar.

■ Mahmyt Gaznalyň Hindistan ýörişi

Soltanlar soltany Mahmyt Gaznaly hindilere garşy gaza edende, duşman goşunlarynyň aşa köplüğini görüp, aljyrajak bolupdyr. Onsoň soltan "Eger bu goşuny yeňibilsem ele düşen ähli oljamy garyp-gasarlara paýlaryň" diýip niýet edýä. Uruş gutarýar. Mahmyt soltan ýeňiş gazanyp, ummasyz olja edinýär. Soltan dessine adamlaryndan birini çagyryp:

– Bu oljalary ýoksullara paýlaň. Çünki söweş başlamanka men Allatagalanyň ýoluna sadaka aýtdym. Indi beren sözümi ýerine yetireýin – diýýär. Töweregindäkiler nägile bolýar:

– Şunça baýlygy, şunça altyn-kümşi ezenegini agdyryp ýören baş-on sany garyba paýlap bormy, heý-de? Bulary esgerleriňe paýlap ber, şat bolsunlar, duşmana garşy hasam ruhlanyň, söweşe taýýar bolsunlar, ýa-da äkitdir hazynaňa, bas beýläňe!

Soltan göwnüni bölüp başlaýar. Ol "beren sözümde durup, oljany garyplara paýlasammyka, ýa-da emeldarlarymyň aydanyny etsemmikä?" diýip ikerjiňlenip durýar. Edil şol wagtam Ebul Hüseyin diýilýän akyllý-paýhasly bir diwana goşunyň ortasyny kesip, geçip barýan eken. Mahmyt soltan ony gören badyna: "Hä, bolaýdy şu! Şu diwanany ýanyma getirip, ondan sorayyn-la. Şo näme diýse, şonam edeýin. Çünki ol ne esgeri biler, ne soltany. Aýtjak sözünü çekinmän-etmän aýdar goýberer" diýýär-de, Ebul Hüseyini ýanyna çagyryp, bolan ýagdaýy düşündirýär. Diwana hökümdara:

– Soltanym, siz indi şu ýerde ikisinden birini ýerine ýetirmeli bolýarsyňyz. Eger galan ömrüňe Hudaýa işiň düşmez öýtseň, alada etme-de bularyň aydanyny ediber, aýdan hudaýýolyňy-da ýatdan çykar. Ýok, ýene bir gün wagt geler, Oňa ýene işim düşer diýseň, onda bulara gulak asma, aýdan hudaýýolyňy ber-de dyn.

Görýäňmi, Allatagala saňa ýardam edipdir, işiňi şowladypdyr, diýmek Ol öz paýyna düşeni edipdir. Ýeri, onsoň, indi seniň paýyňa näme düşýär? Näme üçin beren sözünde duraňok?

Netijede Mahmyt Gaznaly oljanyň barsyny garyp-gasarlara paýlapdyr. Soltan hem-ä şol gezekki Hindistan ýörişi bilen hindileriň agramly böleginiň musulman bolmagyna sebäp bolupdyr, hemem Hudaýa beren sözünü ýerine salypdyr.

@ Kitapçylar. Halk döredijiligi we rowaýatlar